



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

# **Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania**

**Francus, Antonius**

**Augustæ-Vindellicorum, M. DCC XXVI.**

Annus 1572. Soc. 33.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

cibus mendicatis, xenia, vel hospitia oblata non acciperent. Sic nocte domum se referebant instar apum onustarum dulcibus sui laboris fructibus. Eboræ non dissimilis fervor. Dominicis ac festis diebus Quadragesimæ de Collegio bini ad viginti stationes egrediebantur fidei mysteria in Eborensi agro tradituri.

16. In Eborensi Academia Doctoris gradu insignitus Ludovicus Molina, illius Academiae, & universæ Societatis lumen fulgentissimum, cœpitque moderari secundam Theologiæ cathedram, cui hæcenus ceu Professor extra ordinem præerat. Impetratâ facultate à Cardinali, muratur scholarum apertio ad calendas Octobres. Hucusque fiebat 9. Septembris. Similiter mutata vacatio initia, fieri solita Julii die octavâ. Hunc morem securæ postea Comimbrienses, & Ulyssiponenses scholæ, & aliæ per totam Provinciam eundem tenent, magisque congruus videtur.

Ludovicus Molina fit Doctor, & Professor.

Mutatur apertio scholarum.

17. Portuense Collegium carebat scholis, obibat solùm exercitia Professæ Domûs. Urbem fame premente, nostri Regem & Cardinalem edocuerunt annonæ penuriam, ut pauperum, & plebis consulere necessitati. Actutum misère piissimi Principes magnam vim tritici, & cruciatorum duo millia. Brigantinum Collegium fovebat iteratis subsidiis Antonius Pinerius Mirandensis Episcopus. Sæpe in templo nostro pro concione dixit. Hoc anno ædificavit aulas duas, alteram pro studiosis scientiæ moralis, alteram pro pueris alphabeticis. Scholasticis dispersit præmia in certamine litterario, quibus prælusit ecloga.

In Portu. nostrorum charitas.

Collegium Brigantinum.

18. Bracharæ sexcenti scholares numerati: florebant studia. Nihil æquè ac suum Collegium Fundator, Pater optimus, curaverat. Quæ majoris fuere momenti, nostris committebat expedienda. Si quos Abbates in lustratione diocesis reperit animæ suæ oblitos, ad Collegium miserat, ut eos dirigerent. Ad opus ædificii dabat singulis annis quadraginta supra ducenta regalium æreorum millia. Rex Sebastianus ad idem promovendum ducenta millia donavit.

Res Bracharæ.

Annus 1572. Soc. 33.

I.

Majo mense anni labentis mortalibus rebus exemptus est sanctissimus Pontifex Pius V. à quo Societas nostra plurima acceperat beneficia. In eo non placuit, quòd abolita voluerit nonnulla de Societatis Instituto, ut supra dictum, videlicet imperando chorum in Domibus Professis, & prohibendo nondum professis ascensum ad sacros ordines. Verùm ejus successor Gregorius XIII. quo nullus Pontificum usque ad nostra tempora magis amavit Societatem, suæ integritati restituit nostras Constitutiones, & antiquavit Pii mandata.

Tollitur Chorus, & obex circa ordines.

2. Cùm Pontifex obivit, adhuc Borgia Romam non advenerat. Eum afflicta valetudo retardavit. Septembri mense Romam ingressus morti proximus; nam ejus mensis die postremâ parùm ante, vel post noctem mediam, Deo reddidit animam ornatissimam virtutibus, ob quas hodie in altaribus colitur ab universa Ecclesia. Multùm illi debent Societatis incrementa, multùm nostra Lusitana Provincia, quam toties suâ præsentia consolatus, cuiusque fuit secundus Assistent. Domus Professæ Ulyssiponensis, Collegia Portuense, Bracharense, & Brigantinum, ipsius ex parte foundationes dici possunt. Ejus loco, dum fuit interregnum, gubernavit Joannes Polancus.

Moritur S. Franciscus Borgia.

3. Sanctissimo parenti adjungo filios. In Domo Professæ 11. Januarii vitâ functus est P. Antonius Soarius Coadjutor spiritualis è senioribus Provinciæ. Servierat infectis peste. Ad nostra ministeria vix alius indefessior die, ac nocte. Erupit illi carbunculus atrocissimus in collo. Dirisimas curationes tulit invictâ patientiâ, nullo tamen adjuvante remedio. Communem amorem prodidit externorum planctus, cadavere Ecclesiæ illato.

P. Antonius Soarius.

4. Ibi-

Franciscus  
Carvalius.

4. Ibidem 14. Junii mundum deseruit Franciscus Carvalius tiro proceræ virtutis. Nullum habebat infensorem hostem, quam corpus suum: hoc multis vexabat cruciatibus, latronem dicitans, ut à tali se custodierat. Dominicæ passioni, & B. Virginis ob tormenta Filii doloribus singularem in modum afflicebatur. Continuata in morbo vultus læticia significavit animi pacem.

Antonius Sà  
desertor.

5. Alter, licet inter nos non mortuus, Antonius Sà Ulysiptonenfis filius viduæ locupletis, sinistris illius opinionibus olim reliquerat Societatem. Pungebant conscientiam scrupuli propter emissa vota, quibus eum solvere nunquam majores voluerunt. Gravi morbo oppressus vocavit è Domo Professæ sacerdotem ad levandam conscientiam. Etsi confessarius retulit Visitatori Mironi, & Provinciali afflicti statum, non est visum in ejusmodi hominum documentum votis eum statim liberare. Sed injunctum, ut animo indifferenti se totum committeret arbitrio Superiorum, ut, quod judicant ipsi, disponderent. Paruit. Tum illum convenit Leo Henriquius, atque confessione expiatum votis absolvit.

6. Domum nostram duci non placuit, ne mater, & consanguinei crederent inhiare nos ejus bonis, quorum dispositionem in Societate schedâ suâ manu scripta reliquerat in potestate duorum sacerdotum de nostris. Id juris remissum, conceditur illi, daret, cui liberet. Inde ad mortem usque nostros habuit assessores, die Dominicæ ascensionis emortuus. Ejus corpus delatum in templum domus Professæ, ibique inter nostros sepulchrum. Pro ipso facta solita per Provinciam suffragia.

Profecit ad  
Basiliam.

7. Ad Brasiliam navigavit Ignatius Tolosa Doctor Theologus, quem S. Borgia loco Ignatii Azebedii Provinciale nominavit. Hispanus erat natus Medinæ Cæli, Societatem ingressus in Lusitania, ac Doctoris ornatus gradu. Docebat Conimbricæ Theologiam. Acceptis literis patentibus oppressus tristitia propter honorem, non propter laborem, provolutus in genua, eas litteras obrulit Crucifixo, ac B. Virgini, rogans, vellent ipsi Provincie præsidere, sibi fatis, mancipium esse Societatis. Sub ea verba, tanquam oblationem Dominus acceptaret, totus Crucifixus splenduit mirabilibus radiis, quibus illustratum cubiculum. Testis fuit lucis insolitæ Georgius Bijus Collegii Minister. Januarii 28. cum duodecim partim sacerdotibus, partim tironibus in classe 30. navium profectus, sub finem Aprilis tenuit Bahiam. Vixit sanctissimè in ea Provincia ad Majum anni 1611.

Moritur Joan.  
Soarius Epi-  
scopus Co-  
nimbricensis.

8. Conimbricæ 26. Novembris amissimus rerum nostrarum egregium æstimatorem Episcopum Joannem Soarium ex sacra familia Eremitarum divi Augustini. Cum Societas venit in Lusitaniam, agebat Magistrum Joannis Principis filii Joannis Regis. Singularem coluit necessitudinem cum nostro Simone Rodericio: dum ille recularret infulas Conimbricenses à Rege oblatas, in eas promotus Joannes Soarius, cujus vices in edocendo Principe Simon explevit. Quoad vixit, usus semper in rebus magnis nostrorum operâ. Dum cerneret scholasticos nostros euntes ad scholas Academiæ, illos digito monstrans, agebat, hæc sunt Castra Dei. Claruit insigni virtute. Erigi fecit Conimbricæ Inquisitionum tribunal ad puniendam Judaicam perfidiam. Trecenta regalium millia legavit annis singulis Sodalitati misericordiæ ad honestas puellas matrimonio jungendas. Ejus morbo supremo, atque morti adsuere continuo sacerdotes nostri. Reliquit veluti hæreditarium successoribus suis amorem in nostrum Collegium. Joanni successit Emmanuel Menefius, qui cum Sebastiano perit in Africano bello.

Domesticus  
Cardinalis  
Henrici sua-  
det fundatio-  
nem Collegii.

9. Ut pateat, quam non solum Cardinalis Henricus, sed illius domesticus Societatem amarent, non silebo, quod hoc anno contigit Burdigalæ in Gallia. Tractabat illic Henrici Regis negotia Dominicus Leitamus ex ipsius familia. Contraxit amicitiam specialem cum Francisco Baulono senatore amplissimo, ac locuplete sine filio bonorum hærede; huic Dominicus persuasit, Burdigalæ fundaret Societati Collegium. Amplexus consilium, condidit Collegium Burdigalense.

10. Præclari duo heroës plurimum in suis concionibus nostram exornârunt Societatem. Alter fuit Ludovicus Granatenfis ex sacro Ordine Prædicatorum, cuius in Societatem amor non semel a nobis relatus. Certior factus Rex Sebastianus de felici successu Gallici Regis adversus hæreticos, iussit indici supplicationem ad habendas DEO gratias. Concionatorem delegit Ludovicum Granatensem. Inardens contra Gallos heterodoxos, dixit, ejus incendii scintillas complèssè maria sanguine, ut visum erat in tot Jesuitis per summam rabiem laceratis, quòd fidem irent propagatum in Brasiliam. Miscuit tot Societatis laudes, ut rectè probârit veteranum in res nostras amorem. In litteris suis ajebat, se esse Societatis filium antiquiorem.

Ludovicus Granatenfis, & Didacus Paiva laudant Societatem.

11. Alter fuit Didacus Paiva presbyter doctissimus, & id temporis in sacro suggesto cum plausu summo auditus. Dum Catharina novis Mausolæis inferri curat ossâ Regum Emmanuelis, Mariæ, ac Joannis conjugis, eligitur Paiva dicturus in ea solemnî pompa. Cùm mentionem iniecit de Joanne Rege, immensis laudibus evexit, quòd Societatem intulerit Lusitaniæ, discursu mentis complexus strenuam operam in Orientis missionibus, in erudienda juventute, & aliis piis nostrorum laboribus. Bene meritis Paiva fuit de nostra Societate; nam Tridenti scripsit egregiè adversus hæreticos nostri impugnatores Instituti, ut refert Sacchinus. Quæ omnia indicare libuit, non ad vanam jactantiam; sed ne pereat memoria singularis benevolentiæ, quâ nos homines tam egregii complexi sunt.

12. Causâ mortis optimi Parentis Borgiæ celebratæ Provinciæ Conventus ad eligendos, qui cum jure suffragii interessent Comitibus Romæ. Erant Eboræ Rex, & Cardinalis, quibus placuit, eò indiceretur congressus. Quamquam aliud cupiebat Provincialis ad virandos Curiaë strepitus, parendum fuit Principum voluntati. Convenère in tironum sacello tres & triginta Professi; ibi congregatos invisit Rex; Cardinalis in Bibliotheca, idem sustinuit expensas. Electi Romam ituri Michaël Turrianus Collegii moderator, & Ludovicus Gonsalvius Camera; Ignatius Martinius aëurus Indiæ, & Brasiliæ Procuratorem. Pro Regis Confessario interim designatus Petrus Fonseca. Georgius Serranus Provincialis afflictâ valetudine impeditus, suas obiturum partes Romæ nominavit Leonem Henriquium.

Conventus Provinciæ.

13. Mense Decembri, quo Congregatio habita, etiam Actus fidei Eboræ factus ad puniendos Judæos perfidos. Undeviginti sententiâ Inquisitorum damnati capitis. Totidem Confessario de nostris vocantur ad procurandam perditorum æternam salutem. Unicus evasit mortem. Octodecim perituros igni comitabantur sex & triginta sacerdotes. Tantum numerum intuens Cardinalis, Providenter factum, inquit, ut congregarentur Patres Eboræ; secus non æquè bene consultum fuisset tot miseris.

Actus fidei.

14. Eodem mense Eboræ communi spiritu frui defuit Ludovicus Mellus Scholasticus templi Cathedralis, dignus, qui scribatur in Annalibus nostris; nam confensit, ut Ecclesia Joannis Monte majore novo, pertinens ad ipsius sacerdotium, applicaretur in perpetuum nostro Collegio. Nostrorum consilio hæredem constituit Eboresiem Misericordiæ sodaliratem. Condenti testamentum aderat noster Provincialis. Cùm mandaret dari Collegio quingentos cruciatos ad ornandum sacellum in templo novo, ubi exuvias suas volebat quiescere, non admisit Provincialis, ornatum, inquiens, curæ futurum Cardinali; esse melius, quòd ea pecunia erogaretur pauperibus. Unicè ad ejusdem solatium acceptavit lampadem argenteam cum duobus similis metalli candelabris. In testamento largitus Collegio Bibliothecam suam. Verùm post ejus mortem admonuit Provincialis sodales misericordiæ, Collegium ipsis concedere, ac à se dimittere jus omne in bibliothecam: ipsi tanquam de re sua disponderent. Id factum, ne vulgus crederet, à nobis ad hujusmodi legatum inductum.

Mortuus Ludovicus Mellus benefactor Eboresis Collegii.

15. Rex cum Cardinali mense Septembri Eboram veniens panegyri acceptus est à Marcello Roehia Magistro Rhetorices. Octobris 26. adornatus

Alia res Collegii Eboresis. Docto.

Atonius Franco

N

Docto.

Doctoris gradu P. Gaspar Gonsalvius. Eminuit in sacro suggesto, divinisque litteris, Græcis, & Hebræis: propterea vivens Romæ unus fuit à Theologis à Sixto V. destinatis ad corrigenda sacra Biblia. Rex ut erat avidissimus terendi tempus in rebus litterariis, gaudebat præsertim quæstionum Theologicarum explicationibus. Sæpe horâ integrâ unumquemque Professorem audiebat, jubens sedere circumstantes; quâ humanitate non semel usus, Cardinalis assidens similibus exercitiis. Hæc repetita Principum frequentia multum cum Magistris, tum discipulos acuebat ad capeffandas scientias, & studia virtutis,

## Annus 1573. Soc. 34.

Eunt Romam  
Comitiis in-  
terfuturi.

**L**eo Henriquius, & Patres electi 24. Januarii commiserunt se itineri terrestri, ut interessent Comitiis universæ Societatis. Madriti Rex Philippus eos excepit singulari benevolentia, cum primis Leonem avunculi sui Confessarium. Regis Lusitani Legatus obtinuit à Marchione Antonio Colona, ut eos secum veheret in sua triremi. Complutum ingressi magnopere recreantur conspectu M. Simonis Rodericii, qui eo in Collegio degebat. Barcinone 24. Februarii conscenderunt triremem Marchionis Patres Lusitani, Bœtici, & Toletani. Magnâ in eos Marchio usus charitate; apud Leonis pedes conscientiam per homologesim expiaverat. Die 7. Aprilis parùm amicâ usi navigatione pervenerunt Romam.

Initia Comi-  
tiorum tur-  
bantur, & cur.

2. Initium facturi Comitiis Joannes Polancus Vicarius Generalis, & alii Patres adivere, ut moris est, Pontificem Georgium rogantes sacram benedictionem. Multa Gregorius quæsivit de modo electionis. Interrogavit: quot Generales fuissent Hispani? responsum est, omnes tres, qui hæcenus rexerant. Percontatus, quot forent Hispanorum suffragia, quot aliarum nationum? Cum intellexisset inæqualitatem, & Hispanos superare; Benè, inquit, æquum est et alia natione Generalem eligi. Perculit id verbum Patres: ad quod modestè Polancus, Romæ congregari Societatem, ut esset libertas in suffragiis ferendis. Suffragantes obstringi jurejurando digniorem eligendi; quod stare nequibat, hæc, vel illâ natione exclusâ. Cui Gregorius: curandam Everardum Mercurianum Belgam. Irent tamen, & quod æquum foret, liberè exequerentur.

3. Duplex causa præbuit ansam novitiati. Nationum studia cupientium, ne Generalatus videretur Hispanorum hæreditas; & odium habentium sanguinem ex majoribus Judæis. Indignissimum enim censebatur, hujusmodi genus hominum ad moveri gubernandæ Societati. Cardinalis Henricus Inquisitor Generalis repererat in talibus neophytis fædissima crimina adversus fidem. Ut erat Societatis parens amantissimus, ægerrimè prædictam labem ferebat. Citra controversiam erat assumendus in Moderatorem Ordinis universi Joannes Polancus Hispanus, qui vel descendeat ex neophytis, vel putabatur ipsis favere, ut refert noster Sacchinus. Ademptâ hæc maculâ cæterum tantæ rei par. Nam tribus Generalibus fuerat à secretis; ornabant eum magnæ dotes, & virtutes; in promptu erant Hispanorum suffragia.

4. Igitur avertendo huic dedecori Leo Henriquius secum ad Pontificem tulit epistolas Cardinalis, Regis Sebastiani, ac Philippi Regis, quibus Pontificem rogabant, ne aliquis illâ labe infectus ad supremum Societatis apicem evheretur. Plurimum acceptus fuit Henriquius Pontifici ob illustres Principum commendationes. Ante inita Comitia litteras Gregorio tradidit, atque nonnullis Cardinalibus, ad quos eos ferebat in eandem sententiam. Jam Patres erant in comitiis, cum nomine Pontificis adest Cardinalis Comensis, denunciatur ex mandato suæ Sanctitatis, ne modò eligant Generalem Hispanum; ita & Ecclesiæ, & Societatis bono convenire. Perculit omnes, præsertim Hispanos, inopinum man-